

Две белешке О овдашњим Србима са почетка XVII века

www.pravoslovo.net

Извештај писан 13. 2. 1629. о Србима

- или људима словенске народности и грчке вере - који живе у Хрватској и Крањској

Људи грчке (православне) вере, а словенске (српске) народности, живе, колико знам, нарочито у три краја која су између себе раздвојена и доста удаљена. Они се словенским језиком зову ускоци, а сами о себи говоре: „Ми смо Власи и влашки сини" (то зато што их неки зову Власима). Они су, или њихови родитељи, због тираније Турака коју ови спроводе према хришћанима који живе под њиховом влашћу, напустили свој завичај и отаџбину, коју су Турци заузели, и дошли су у земље Хрватске и Крањске и изабрали ту себи станишта.

Како сам чуо од много људи, највећи број људи и свештеника ове вероисповести, од поменуте три групе, налази се у Хрватској, испод Загреба према турској граници, у областима под угарском круном и у Загребачкој дијецези, а много су даље од Јадранског мора, него друга два дела. А ови који живе у Хрватској нису заједно, као кад би у једној

држави или граду заједно живели, већ су по разним местима и селима међусобно удаљеним.

Међу свим местима у којима они јужно од Загреба станују, главно се зове Ровишта, како сам од многих чуо. А у пограничним крајевима су разбацане многе тврђаве, удаљене међу собом, а зову се нашим језиком Иванић, Крижевци, Копривица, Јурјевац и друге у којима, како сам чуо, такође живе Ускоци, али нигде више него у Ровиштима.

Друго место, односно њихово станиште је у брдима Метлинк у Крањској, у јурисдикцији пресветлог надвојводе Аустрије, у аквилејској дијецези (ове планине се на нашем језику зову Метличке горе). Метлинк је, паиме (на нашем језику Метлика) мали град близу границе, одн. у крајњем делу провинције Крањске, на југу, близу хрватске границе.

Они који живе у овим планинама имају посебног господара, којег им одређује Принцип, а сада је то господин Рудолф Парадаизер Барон, који је капетан тврђаве Зихелберг (нашим језиком Жумберк) у поменутих планинама, а око ње станују ови Ускоци.

Треће место или њихово седиште зове се Гомирје и налази се близу турске границе. Становници овог места, како сам чуо, су најновији од свих који су због

турске тираније напустили очинску земљу и дошли у овај крај. О овом месту Гомирју треба питати оца фра Рафаела и његовог друга, који могу о овом месту дати обавештења. Ако је Гомирје преко реке Купе, на југ, како верујем, онда је оно у Хрватској, јер река Купа, каже отац Рафаел, дели Крањску од Хрватске.

Ја, отац Рафаел Ловаковић Хрват, ништа поуздано не знам из виђења о овом месту Гомирју, већ само по чувењу. Ипак ћу ово доле записати.

Кажу да је Гомирје место у Модрушкој дијецези, а његови становници су скоро сви Ускоци, а зовемо их Власима и сви су грчке вероисповести. Они сами се тиме размећу говорећи „ми смо старовјерци“, тј. ми смо старе вере, подразумевајући, православне. Ми њих зовемо по месту, односно по планинама Гомирје, Горанима (јер гора озпачава „монтем“), а под тим именом су обухваћени сви који живе расути од Лике код Тарсата, удаљеног од Јадранског мора један дан пута до турске границе, преко планина које неки зову „ланац света“. Они су у великом броју словенског језика, војници-најамници, већим делом у служби Њеног Царског Величанства. У познавању вере тако су необавештени, да не знају ни „Оче наш“. Обично више пута годишње дођу у групама у Реку св. Вита (ми је зовемо „Река“) да купе со и друго што треба. Ту сам једном и ја, док смо боравили у Тарсакту у манастиру Блажене Дјеве Марије, говорио с њима и с њиховим калуђерима, и уверио се да ни једни ни други не познају верске догме.

Извештај задарског надбискупа Отависка Гарзadora од 10. 12. 1624.

Посетио сам парохијску цркву св. Николе у месту Луштици, коју држи свештеник грчког (православног) обреда, али српског језика. У овом граду је седамдесет домова ове вероисповести, а тридесет римокатоличке. Ова црква, мада је лепо саграђена, недостојно се чува и одржава, а најближа је овој црквица св. Михајла, у којој горе поменути свештеници брижљиво служе сакраменте сељацима римске вере, доносећи са собом све потребно за приношење жртве.

Горња црква опкољена је гробљем пуним великим бројем гробова.

Исповедници римске вере, због скучености места, дају своје кћери за жене сељанима грчког обреда. Па, мада им се дозвољава да живе у римској вери, ипак склапају брак без обреда Апостолске столице. Свештеник грчке вере зове се Марко и необразован је као и остали. Црква св. Николе има звоно, црква св. Михајла га нема. Постоје још три цркве - св. Петра, св. Трифуна и св. Лазара, а преко брда црква Бл. Дјеве Марије, које припадају истим овим сељанима (све ове цркве су грчке).

(Из књиге Марка Јачова „Списи Конгрегације за пропаганду вере у Риму о Србима 1622-1644“. Београд, 1986. Стр. 129-131 и 26-27.)

Са латинског превела
др Милена Душанић